

Vergaderjaar 2023–2024

32 793

Preventief gezondheidsbeleid

31 765

Kwaliteit van zorg

Nr. 708

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 december 2023

Op 27 november 2023 is de Nederlandse Kanker Agenda (hierna: NKA) gelanceerd. Met deze agenda biedt het Nederlands Kanker Collectief (hierna: NKC) een integrale aanpak van kanker op de lange termijn. En dat is hard nodig:

cijfers van het IKNL laten zien dat het jaarlijkse aantal nieuwe kankerdiagnoses de komende jaren flink zal toenemen. Kanker is daarmee in Nederland een van de belangrijkste doodsoorzaken. Ongeveer de helft van alle Nederlanders krijgt in het leven te maken met de diagnose kanker.¹ De impact van kanker strekt zich niet alleen uit tot de patiënten zelf, maar heeft ook verregaande gevolgen voor hun families, naasten en de samenleving als geheel. Met het toenemende aantal kankerdiagnoses neemt de impact steeds verder toe. Ook in vergelijking met andere EU-landen is er voor Nederland ruimte voor verbetering. Zo liggen in Nederland het aantal sterfgevallen aan kanker en het aantal nieuwe kankerdiagnoses respectievelijk 8% en 15% hoger dan in andere Europese landen.

Ik heb uw Kamer in mijn brief van 8 juli 2022² geïnformeerd over de NKA. Met deze brief deel ik de NKA met haar twintig doelen (zie bijlage) met u. Bovendien neem ik uw Kamer mee in de rol van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ten aanzien van de nadere uitwerking van de doelen uit deze agenda.

De Nederlandse Kanker Agenda (NKA)

In november 2022 richtten de initiatiefnemers KWF Kankerbestrijding, het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) en de Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties (NFK) het NKC op met als doel de impact

¹ IKNL. Kans op kanker toegenomen naar 1 op de 2 Nederlanders. Te raadplegen via <https://iknl.nl/nieuws/2023/kansopkanker>.

² Kamerstuk 32 793 nr. 630.

van kanker op onze samenleving te verminderen. Inmiddels nemen ruim 100 partijen deel aan het NKC, waaronder verschillende patiëntenorganisaties, zorgorganisaties en onderzoeksinstituten. Ook het RIVM, ZonMw en VWS zijn deelnemende partijen. Alle deelnemende partijen hebben het afgelopen jaar in gezamenlijkheid gewerkt aan de totstandkoming van de NKA.

Om tot invulling van de agenda te komen, vonden diverse voorbereidende bijeenkomsten plaats. De uitkomsten daarvan zijn door de betrokken partijen verder uitgewerkt. Dit heeft geresulteerd in de NKA, die in totaal twintig doelen omvat. In deze twintig doelen is aandacht voor het gehele zorgpad van mensen in de fase voor, met en na kanker. Van deze twintig doelen zijn door de deelnemende partijen vijf doelen geprioriteerd op basis van mogelijke (maatschappelijke) impact en urgentie. Deze vijf doelen zijn:

1. In 2032 **rookt** 0% van de kinderen, jongeren en zwangere vrouwen en niet meer dan 5% van de volwassenen;
2. In 2032 is **vroege opsporing** van kanker beter toegankelijk, tijdig en is onnodige belasting minimaal;
3. In 2032 is de overleving voor patiënten met moeilijk te behandelen vormen van **(zeldzame) kanker** verbeterd;
4. In 2032 is, tijdens behandeling en daarna, goede zorg en ondersteuning beschikbaar om de impact van de **(late) gevolgen** van kanker te voorkomen en te verminderen;
5. In 2032 kunnen mensen die leven **met of na kanker** naar eigen wensen, behoeften en draagkracht **werken**.

De overige doelen liggen onder andere op het terrein van preventie, gepersonaliseerde behandeling, palliatieve zorg en onderwijs en kanker. De volledige agenda treft u aan in de bijlage.

Reactie VWS op NKA

Een gezamenlijke aanpak op kanker

Zoals ik deelde met uw Kamer op 16 december 2022³, omarm ik het initiatief van het NKC van harte. Bovendien vind ik het sterk dat dit initiatief vanuit het veld is ontstaan en maatschappelijk breed wordt ondersteund door ruim 100 partijen. De Nederlandse zorg staat voor grote uitdagingen. Het Ministerie van VWS wil de zorg goed, toegankelijk en betaalbaar houden en de kankerzorg is hier een belangrijk onderdeel van.

Ook in de Europese Unie is veel aandacht voor kanker. In 2020 kregen binnen de EU 2,7 miljoen mensen de diagnose kanker en 1,3 miljoen mensen overleden eraan. Bij ongewijzigd beleid zullen incidentie en mortaliteit verder oplopen. Tegen deze achtergrond presenteerde de Europese Commissie in 2021 het «Europe's Beating Cancer Plan». Samen met de «EU Mission on Cancer» geeft de EU daarmee antwoord op de kankerproblematiek. Dit betreft een combinatie van onderzoek (vooral via de Cancer Mission) en beleidsmatige acties op het terrein van preventie, vroege opsporing, behandeling (curatie), palliatieve zorg en nazorg. Deze integrale aanpak beoogt niet alleen het aantal nieuwe kankerdiagnoses zo veel als mogelijk te reduceren, evenals de sterfte aan kanker, maar ook het leven van (voormalige) kankerpatiënten te verbeteren.

Eenzelfde integrale aanpak kenmerkt de NKA. Net zoals de initiatiefnemers, ben ik ervan overtuigd dat met een meer integrale aanpak de impact van kanker op de samenleving kan worden verminderd en dat het

³ Kamerstuk 36 200 XVI, nr. 191.

aantal mensen dat te maken krijgt met kanker kan dalen. De NKA is breed ingestoken en bestrijkt dezelfde deelterreinen op preventie, vroege opsporing, diagnose en behandeling, nazorg en palliatieve zorg. Hiermee is de agenda een integraal palet waarin de mens centraal staat. Bovendien slaat de agenda een brug tussen de verschillende fasen van kanker – van preventie tot nazorg – die mensen doorlopen gedurende het leven.

In aanloop naar de lancering van de NKA vonden diverse gesprekken met de initiatiefnemers van het NKC plaats om te verkennen welke bijdrage VWS kan leveren aan de agenda. Hierin is uitgesproken dat de uitwerking van de agenda een gedeelde verantwoordelijkheid is van alle betrokken partijen, eenieder vanuit de eigen rol, verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Ik vind het van belang dat nieuwe en bestaande activiteiten elkaar versterken. Om dit te bereiken en om overlap in activiteiten te voorkomen, ben en blijf ik nauw in contact met het NKC over de rol die VWS kan vervullen in de verdere uitwerking van de agenda.

Huidige beleidsinzet VWS in relatie tot de NKA

Voorkomen van kanker

VWS levert via eerder gesloten landelijke akkoorden, zoals het Nationaal Preventieakkoord (NPA), het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Nationaal Programma Palliatieve Zorg II (NPPZ II), een belangrijke bijdrage aan het behalen van de doelen uit de NKA.

Deze doelen, die betrekking hebben op onder andere voorkomen van kanker (doelen 1 t/m 6), gepersonaliseerde behandeling (doel 10), zeldzame kanker (doel 12) en palliatieve zorg (doel 13), raken de eerdergenoemde akkoorden. Tegelijkertijd zijn sommige doelen – bijvoorbeeld het doel op het gebied van tabaksontmoediging (doel 1) – qua tijdslijn ambitieuzer geformuleerd. De eerdergenoemde akkoorden zijn in een zorgvuldig proces samen met het veld tot stand gekomen. Ik benadruk daarom graag dat de huidige beleidsinzet van VWS via de akkoorden gebonden is aan eigen tijdslijnen en politieke afspraken die op dit moment niet kunnen worden versneld. Uiteraard blijf ik van gedachten wisselen met het NKC over hoe we kansen kunnen benutten en elkaar kunnen versterken in het behalen van de doelen.

Vroege opsporing

De NKA stelt als doel dat in 2032 vroege opsporing van kanker beter toegankelijk en tijdig is en dat onnodige belasting minimaal is (doel 8). In Nederland biedt de overheid drie bevolkingsonderzoeken naar kanker aan: het bevolkingsonderzoek naar darm-, baarmoederhals- en borstkanker. Op dit moment wordt gewerkt aan het opstellen van een ontwikkelagenda, waarmee richting wordt gegeven aan de doorontwikkeling van deze bevolkingsonderzoeken. Ik vind het belangrijk om dit samen met het veld te doen. Daarom zoek ik in het opstellen van de ontwikkelagenda de verbinding met de NKA en betrek ik het NKC. Op 18 december jl. heb ik uw Kamer een brief gestuurd waarin ik uitgebreid in ga op deze ontwikkelagenda en overige ontwikkelingen rondom de bevolkingsonderzoeken.⁴ Eén van die ontwikkelingen, die ik in deze brief graag aanstip, is risicofratificatie⁵. Om meer zicht te krijgen op de kansen en risico's van risicofratificatie voor de bevolkingsonderzoeken, heb ik de Gezondheidsraad gevraagd mij hierover te adviseren. Uw Kamer heeft samen met de

⁴ Kamerstuk 32 793, nr. 707.

⁵ Hiermee wordt bedoeld: het verder vormgeven van een bevolkingsonderzoek op basis van het risico dat mensen lopen de gescreende aandoening te ontwikkelen.

eerdergenoemde brief over de bevolkingsonderzoeken deze adviesaanvraag als bijlage ontvangen.

Diagnostiek, behandeling, follow-up en palliatieve zorg

Binnen het project moleculaire diagnostiek in de oncologie is op verzoek van VWS gewerkt om de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van moleculaire diagnostiek in Nederland nog passender te maken. Dit project – dat onder regie van het Zorginstituut Nederland (ZIN) staat – sluit aan bij de doelstelling uit de NKA om in 2032 innovatieve en effectieve diagnostische en behandelmethoden sneller beschikbaar te maken (doel 11). In een separate Kamerbrief informeer ik u aan het eind van dit jaar over de voortgang van dit project.

Met Oncode Accelerator, een initiatief gericht op de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen tegen kanker, sluit VWS samen met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan bij het doel om diagnostische en behandelmethoden sneller beschikbaar te stellen (doel 11). Het voorstel is door deze departementen gezamenlijk ingediend bij het Nationaal Groeifonds. In 2022 heeft het kabinet vervolgens € 325 miljoen vrijgemaakt in het Nationaal Groeifonds voor het innoveren van de preklinische ontwikkeling van nieuwe kankergeneesmiddelen.⁶ Daarnaast is door VWS een kwartiermaker aangesteld om de samenwerking rondom nucleaire geneesmiddelenontwikkeling te bevorderen. Samen met het besluit van dit kabinet om te investeren in de bouw van de PALLAS-reactor moet dit bijdragen aan het borgen van de toegankelijkheid en betaalbaarheid van nucleaire diagnostiek en behandeling van onder andere kanker.

Voor de organisatie rondom zeldzame aandoeningen waaronder zeldzame kankers (doel 12) zet het Ministerie van VWS samen met de NFU in op netwerkzorg, concentratie en spreiding middels het erkennen van expertisecentra omwille van verbetering van kwaliteit en vindbaarheid van expertise voor zorgverleners en patiënten. In samenwerking met andere ziekenhuizen wordt onder regie van het expertisecentrum gestreefd naar vroegdiagnostiek, de juiste zorg op de juiste plek en «shared care». Onderdelen van deze zorg kunnen dicht bij huis plaatsvinden onder regie van het expertisecentrum als dat kan, of in het expertisecentrum als het moet. Daarnaast heeft een nationaal erkend expertisecentrum de mogelijkheid om aan te sluiten bij Europese referentienetwerken (ERN). ERN's coördineren grensoverschrijdende gezondheidszorg voor patiënten met een zeldzame aandoening inclusief zeldzame kankers. Deze procedure loopt reeds enkele jaren. In het IZA hebben partijen het belang van de voortzetting van deze werkwijze onderschreven.

Voor mensen die niet kunnen genezen van kanker is palliatieve zorg beschikbaar (doel 13). Deze zorg is gericht op het verlichten van lijden en het verbeteren van de kwaliteit van leven. Het Nationaal Programma Palliatieve Zorg II (NPPZ II)⁷ is in 2022 gestart en heeft als doelen het maatschappelijke bewustzijn over palliatieve zorg te verbreden en de implementatie van proactieve zorg en ondersteuning te realiseren. Op 14 december jl. is uw Kamer met de brief over de stand van palliatieve

⁶ «Oncode Accelerator» heette destijds nog «Oncode-PACT». Van de € 325 mln. is € 164 mln. voorwaardelijk en € 161 mln. direct toegekend.

⁷ Nationaal Programma Palliatieve Zorg II (NPPZ II). Te raadplegen via <https://palliaweb.nl/beleid/nationaal-programma-palliatieve-zorg-ii>.

zorg en geestelijke verzorging geïnformeerd over de voortgang van het NPPZ II.⁸

Kwaliteit van leven

Met een subsidieverlening aan brancheorganisatie IPSO sluit VWS aan bij de activiteiten die worden ontplooid met betrekking tot het doel over de juiste zorg en ondersteuning om de impact van de (late) gevolgen van kanker te voorkomen en te verminderen (doel 15). IPSO is een organisatie die op verschillende locaties centra heeft waar mensen met kanker en hun naasten laagdrempelig psychosociale zorg kunnen ontvangen. Tot en met eind 2025 ontvangt deze brancheorganisatie subsidie om onderzoek te verrichten naar het toekomstbestendig organiseren en financieren van (informele) psychosociale zorg bij kanker. Ik voer hiermee tevens de motie van het lid Van der Plas⁹ uit.

Verbinding met andere departementen

Het leven voor, met en na kanker raakt niet alleen het medische domein. Sommige doelen raken ook het sociale en fysieke domein. Deze doelen liggen qua uitwerking en beleidsverantwoordelijkheid niet (volledig) bij VWS. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het doel over milieu- en luchtverontreiniging (doel 5) dat beleid van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat raakt. Daarnaast werkt VWS samen met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op het doel omtrent onderwijs en kanker (doel 16), en met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid omtrent werk en kanker (doel 17). Om een meer integrale aanpak te bevorderen, leg ik daarom de verbinding tussen het NKC en deze en andere departementen die raakvlakken hebben met de uitwerking van de doelen uit de NKA.

Tot slot

Kanker beïnvloedt vele levens. Bovendien is er maatschappelijk en politiek steeds meer aandacht voor dit thema, ook vanuit de Europese Unie. Daarom omarm ik het initiatief van harte om te komen tot een gezamenlijke inzet op kanker aan de hand van de NKA. Ik concludeer dat de doelen uit de NKA in hoofdlijnen aansluiten op de huidige beleidsinzet vanuit VWS. VWS richt zich hierbij op de volle breedte van gezondheid, zorg en ondersteuning. De doelen uit de NKA en de uitwerking daarvan worden dan ook meegenomen in dit bredere perspectief. Om de NKA goed te laten landen en ervoor te zorgen dat de doelen uit de agenda ook daadwerkelijk verder worden nagejaagd, hecht ik belang aan nauwe samenwerking tussen alle betrokken partijen. De komende tijd worden de doelen uit de agenda door versnellingsteams van het NKC nader uitgewerkt in concrete activiteiten. Samen met het NKC bekijk ik hoe nieuwe en bestaande initiatieven elkaar kunnen versterken, zonder daarbij de bestaande inzet van VWS te doorkruisen.

De agenda en de geformuleerde doelen dragen daarmee bij in het stellen van ambities met betrekking tot de incidentie, vroegsignalering en overleving van kanker. Hiermee geef ik uitvoering aan de motie van de

⁸ Kamerstuk 29 509, nr. 76.

⁹ Kamerstuk 31 765, nr. 675.

leden Thielen en Kuik¹⁰. Ik zal uw Kamer uiterlijk eind volgend jaar, of eerder bij relevante ontwikkelingen, informeren over de voortgang van de verdere uitwerking van de NKA.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E.J. Kuipers

¹⁰ Kamerstuk 36 200 XVI, nr. 48.